

Лозова Анна Юрійвна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
зі спеціальності «Правоохоронна
діяльність» Національної академії
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПЕДАГОГА ДО УЧАСТІ В ДОПИТІ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОВО

Допит є однією з найпоширеніших слідчих дій і має важливе значення для етапу збирання доказів, за допомогою якого можливо отримати відомості про подію правопорушення, осіб, які його вчинили, обставини події. При цьому, згідно законодавства існують чітко визначені вимоги до проведення допиту, коли допитуваним виступає неповнолітній.

Кримінальний процесуальний кодекс України не визначає граничний мінімальний вік з якого дозволяється здійснювати допит неповнолітнього, а також не містить норми, яка би робила виняток щодо осіб, які набули повної цивільної дієздатності внаслідок інших юридичних фактів.

У КПК України закріплено дві групи осіб, малолітня особа - дитина до досягнення нею чотирнадцяти років, неповнолітня особа - малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років (п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК).

Слідчому обов'язково слід враховувати вікові особливості неповнолітніх, серед яких можна виокремити наступні: недостатність життєвого досвіду, схильність до наслідування, намагання в деяких конкретних ситуаціях показати свою перевагу, роль лідера, а також підвищення емоційності й невірноваженості, імпульсивності, почуття групової підтримки й хибного розуміння дружби, низький рівень самокритики, неадекватне сприйняття й реагування на зміну слідчої ситуації, нерозуміння в повному обсязі своїх процесуальних прав і недооцінка серйозності свого положення, сором'язливості, уразливості тощо [2, с. 248].

Важливим фактором, який формує поведінку неповнолітнього в соціумі є його умови життя та виховання, які необхідно встановити, відповідно до ст. 487 КПК України. Не менш важливим для розробки тактики допиту неповнолітнього є дослідження особи допитуваного. Дослідження особи неповнолітнього підозрюваного передбачає виявлення соціального статусу неповнолітнього; діагностику зовнішніх виявів особи допитуваного (агресивність, невірноваженість, товариськість чи замкнутість); визначення його темпераменту, що впливає на темп і ритм проведення допиту; з'ясування особливостей психіки неповнолітнього (емоційна

збудженість, схильність до наслідування та навіювання), гендерних відмінностей та особливостей емоційних реакцій перехідного віку, що пояснюються гормональними і фізіологічними процесами (дівчата характеризуються плаксивістю, частою зміною настрою, образливістю, хлопці - раптовою зміною поведінки і реакцій руху) [1, с. 44, 45].

Враховуючи зазначене, однією з основних особливостей при підготовці та проведенні допиту неповнолітньої особи є отримання слідчим консультативної допомоги фахівців (психолога, спеціаліста) у галузі дитячої чи юнацької психології. Знання психології формування показань, вікових та індивідуальних особливостей неповнолітнього допитуваного має вагомe значення для правильного обрання прийомів встановлення психологічного контакту, тактики допиту, режиму проведення допиту, здійснення впливу на неповнолітнього, оцінки його показань і з'ясування необхідних обставин. Отримання правдивої доказової інформації для встановлення істини у кримінальному провадженні [3, с. 338].

Окрім цього, важливо встановити міцність та характер зв'язку з особами, присутність яких на допиті вимагає ст. 227 КПК України. Слідчий зобов'язаний передбачити ситуацію, яка може перешкодити в досягненні поставленої мети допиту, а відтак ретельно підходити до залучення законного представника, педагога або психолога для здійснення допиту неповнолітньої особи. Знайомий або ж незнайомий допитуваному педагог може сприяти атмосфері довіри під час допиту неповнолітнього або навпаки сковувати неповнолітнього та перешкоджати допиту [3, с. 333].

Відповідно до ст. 490 КПК України, допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється згідно з правилами, передбаченими КПК, у присутності захисника. Якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності - лікаря. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право ставити запитання неповнолітньому підозрюваному чи обвинуваченому. Слідчий, дізнавач, прокурор вправі відвести поставлене запитання, але відведення запитання повинно бути занесено до протоколу (ст. 491 КПК).

Список використаних джерел

1. Благута Р. І. Процюк О. М. Вивчення особи неповнолітнього підозрюваного та напрями використання отриманої інформації під час проведення допиту. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 19 / голов. ред. Ю. В. Цуркан-

Сайфуліна; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса : Гельветика, 2017. С. 37-46.

2. Готвянська М. А. Тактика допиту неповнолітнього, втягнутого у злочинну діяльність (окремі аспекти). Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. 2019. №2. С. 246–257.

3. Рогатинська Н. З., Мудрак Н. М. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи. Право і суспільство. 2014 № 5. С. 333–338.

Дужецька Тетяна Іванівна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСЛІДНОСТІ НА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Перш ніж розкривати досліджуване питання слід відмітити, що визначення підслідності кримінального правопорушення здійснюється у двох формах: автоматично під час реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі - ЄРДР) заяви про вчинення кримінального правопорушення та за відповідним рішенням. При цьому, кожна із форм має свої особливості.

Перша форма чітко прослідковується в статті 214 КПК України, яка зобов'язує слідчого, дізнавача, прокурора невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування.

Тобто, на відповідних осіб покладається обов'язок у будь-якому випадку внести відомості до ЄРДР. В такому випадку правила підслідності не діють. Тут доречно зазначити, що відповідно до п. 5 ч. 5 ст. 214 КПК України до ЄРДР вноситься попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність. Саме «попередня кваліфікація» надає припущення слідчому, дізнавачу про предметну, територіальну підслідність кримінального правопорушення, яке він розслідує, оскільки на момент внесення відомостей до ЄРДР не відразу можливо встановити кваліфікацію вчиненого особою діяння чи визначити спеціального суб'єкта кримінального правопорушення та/або розмір заподіяної шкоди.

На практиці часто виникають питання недопустимості доказів отриманих під час проведення досудового розслідування у зв'язку із